

ایڈیٹر و پبلشر عبدالغنیظ الکریم پرنٹنگ پریس ٹیبل باغ کوئٹہ خان شینگ کرسا بیورو آفس 302 قہرؤ فلور یونیورسل پبلیکس فیز 1 جناح روڈ کوئٹہ خان تالان کرے

19 اکتوبر 2026ء

بولی ناشونداری نا کسر نا ژانند

براہوئی زبان و ادب نا بابت کبھی مفروضہ خاک و خوش فہمیک تالان کتنگا نو، وخت اس کہ بلوچ آتا دا اہم و متکن انگا بولی وکل آن مست انگریز تینا فاندہ غاتے کن سلبہ جوڑ کرسا کبھی گام گنج آتے کرے، شونداری ناچن آن قوم انا پر وشت و بولی نا زوال کن کریم کتنگا۔ دا کوشت آک سرسہب متوس، وے داسا زش نا چر جوئی داسکان برجا ے۔ براہوئی بولی نا شونداری، اونا خاہوت، بولی ٹی مروک نثر و نظم انا کاریمک مریر یا ”ادب“ نامعہ و مطلب آتسکان کل گڑا تے تینا مقاد آتے کن تینا است خواہی تا ر د ا ث ر نگ و درو ش م تر سا جھیرہ ٹی کتنگا گنے۔ پسکن آٹیکنا لوبی آئی فاندہ ہر فسا اس تپے اس براہوئی بولی نا بابت کبھی مفروضہ و غلط فہمی تے تالان کتنگا نا کوشت کرے۔ ہد دادے کہ براہوئی بولی نا بابت اسہ پٹی و مفروضہ اس، ہراڑا اتخین ا ث کس اس ہم باور کتنگا کپک، اودے براہوئی بولی نا رانگی جوڑ کرسا دینا نا موم آن اتنگ نا کوشت کتنگا گنے، دا مفروضہ نار د ا ث ”براہوئی بولی ہماز سخت ء بولی اسے، و انگریز آک دا جاگہ نا کل بولی تے جیل کریر، وے براہوئی ٹیل کتنگا کتوس۔ و انگریز آتا پانگ کس کہ دا بولی ہندن ے، و نکہ ٹین اسٹیٹل غل اس ٹس و اودے شرکیٹس ہرا توار اوڑاں بریک، او براہوئی ے۔“ بولی سے آ داکان زیات پین انت ملنڈ اس متنگا کرو۔ دا مفروضہ ے ہمو خیال والا ک مونی ایسو، و دنیا نا موم آن تالان کرینو،

ناخواندہ ہم سرسہب متنگ کیک؟ 1

”او، ای ہماز غریب ے خاہوت اسے آن اریٹ۔ بیش ریزی چلیفوک اسے نا ماراٹ، کنا باوہ ہماز غریب، متکین ے بندرخ اسے۔ ای کہ بچے ہوش آہٹ تو کنا مانا کتے درے تا علاقہ نا اسکول ائی داخل کرے، او عمر ائی کتے کنا غریب ناچ ے سا اس الو، بس ہوش گوازی ٹی کس، اسکول ائی کل کے داوخت، آ دا ناولتے بچے ے، اونا کتنگا آ دا علاقہ غاتے ٹی پین کس اتون مال و مڈی مفرو ے۔ داہم بنگت کہ او موم روش ے بندرخ اسے، ہر ملوک آ بندرخ تون موم ملنگ ا ث ہروخت واسفت آتے دار و ہنسا کتے ہم شوقن تما کہ ای ہم اوڑتو ن اوڑ دس ای کیو، چٹ اس بورہ یا گڑزی آتا شاناغہ، کنا اوڑتو ن اونا وناخ ائی مس۔ نن نیمہ اسکان خوش گپ کرسا اونا زندا نا بارو ا ث ای اوڑا ن ارفسا کریت، او تینا زند انا کل حایت آتے شک و شرم آن بیدس کتے پاسا کرے۔ بچ ے خیال اس کو تھو کہے ڈری طو ے۔ ای شاناغہ، پیدرا نچت آتے تا کتنگہ۔ اوڑا ن اونا مال و مڈی تا بارو ا ث جان اوٹنے کہ بروے کریمک، تو اوقا ”ای بنگت کہ، نے تون مال و مڈی بھارے، و دبارو ا ث نی انت پاسر۔“ ورنڈی ٹی او پاسرے: ”گوٹھ داپاوہ کہ، داوخت آ اللہ تعالیٰ نا مہر یا نی، و دنیا نعتا آتیاں بھلوکچ اس کن تون ارے۔ ہر اقا کہ قح ے ہم ای تینا بنائی زمانہ ٹی غنوبیٹ۔“ ای ارفیت ”گڑا، و داولت ے نی امرکاس، ای تو بنگت کہ نا خاہوت ہماز غریب اوں مسنے۔“ کنا داسوج انا چنگ تون، اواسہ وارا س یوزا ہر، ا الحمد للہ خدا نا پدا کتے پاسرے:

د ا فہیان گڑا س مور بیک کنا خٹ انگا با اتا کسر آن کنا پڈا انگنڈ آ، و گڑا س کنا گرانز آتیاں کنا ٹی نا کتڈ آ موم کیرہ۔ اوکل کنا ٹی نا بے چٹ آ گرگ آتے، ہر افٹے کہ بابا جمال دین نا پاروک آ خلقی کسر، کتکب آتینی خوانوک آ کسرہ غاک، پین زیات کورگرگ کرینو۔ اوٹنے ہندن پش پش کرور، طور خور دن کہ ڈواٹ جوڑ کرک آ جری نا سار دسک ے چکس تو کل تے ہماز ڈوت آسانی ا ث ملکسا کارہ۔ کنا یادداشت ے رکھوک آ خلیہ غاک تو تخمین ا ث اوقا رزق روزی جوڑ مریرہ۔ وے دا ہزار آ کڑ دارا تا البس نا بارو ا ث بچ پانگت کیرہ، ہر کسہ غایتا ن پیش تمسا کنا ادب ے ایلو ہمسائے بولی تون ہم گام و ہم کوپ ہم تکرہ، بلکن گمراٹ دا اسہ اہم یش آسے، اوڑے اودے پدرو بے کاٹم و بے خواہیہ گوئنگلک، و با ے یڑ کرسا اودے پیس پانگت، و ہراڑے کہ اونا ادب ہمسائے بولی تا ادب آن پدتموک ے، وارا سکی ے چپ کرسا اودے شونداری ادب اس گوئنگ کن دروغ نا کسر ے ہلنگک، براہوئی ادب ایونہم شونداری نا ہمو ہندا سرمتنگ کتے، ہراڑا اودے سر مرو ٹی کس، سند سال نا نوشتی نی تاریخ آن بلیس خلقی مڈی اسکان کل ے بدل کرسا موم آن اتنگ نا کوشت آک کتنگا ہنناو، و دا کوشت آک داسہ ہم برجا ء، حیرانی نا ہیبت دادے کہ داتپ ے دا گڑا غان تو ڈیکھائی مریم کہ براہوئی و بلوچی بولی نا گیشتر لوزو اصطلا حک اسنے اسٹ ء، یا گڑا خوک ے، وے ایلو کتڈ آ اوکل زوراٹ سندھی بولی نا اسلوب آتے براہوئی بولی ٹی اتنگ نا کوشت کیرہ۔ دا ہمو رویہ ے براہوئی ادب ے پدتمنگ نا گواچی کرے، و دا ہمو سوچ ے ہرانا بابت داپانگت مریم کہ دا براہوئی ادب ے لس مخلوق اسکان سرمتنگ کن البپتنگ و شونداری نا کسر ا ث کل آن بھلا اڑانڈ جوڑ ے۔

آسیاب اختر رضاسیلیمی

براہوئی مٹ: حسن ناصر

کیک، بابا جمال دین نا پانگت نارو ا ث اگہ میت ے جہد و جاگہ کتنگا آن گڈ اونا قہر آ پٹی نا شہب بنگٹو تو گورپٹ ے نن نیمہ خابندرخ نا میت نا گند آن درک لگک او قمرستان ا ث جہیک، و تینا چانپول آتینی قبر ے خسا اوٹی ڈوک۔ و نت تا کتڈ آن کفن ے کپ کرسا پیڑی نا ہمو رخ ے تزدی ا ث بلیک، دن اودمہ و تلی ا ث تین تون اوار درسا تینا کوڈ آدیک۔ و تینا خاہوت و چناتون اوار مسہ چاردے ا ث مژدہ ے کتیک، چٹ کیک۔ کنا ڈیہہ انا چندی بندرخ آک دا کسرہ خا پک گمان وخت تخرہ۔ و ہرا کرختچ ہم ٹوسد آ سال آتا مروک آ دا دودا نار و ا ث تینا باوہ پیہرہ نا قبر آتا پیسی نا پٹی آ شہب و کاشم نا لرتنگ۔ تا کہ اودا ژا ن رکھوک مرے۔ دا پٹی آ شہب آتے ہمو وخت اسکان ادیرہ خا اارہ، تا نکہ ادیرہ نا پکا کتنگ نا بست و بندمف۔ یادا پک گمان مف کہ مژدہ مش نا گواچی مسنے، اونا پڈا سُمُش تا بندی مسنے۔ دا کسرہ غایتا پک گمان کرک آتینی مسہ تو کتے تینا مرک آن گڈ انا دا گڑتی ہر فوک، کہ کنا مرک آن گڈا بروک آ بندرخ دے مرو؟ ہرانا بارو ا ث ای تڈوک آ چل و بچ دے انا ے سوچنگ اٹ۔ ہندا درگت ا ث ہر اتم مرک کنا زند ے تینا کریمک تو کنا بچ آجون و اونا گند ہرا دے گند کتنگ نا تا غت پیہرہ گورپٹ آتے دوئی ے، ہر اعل انا دیر ا ث تار خسا ہمو گورپٹ آتا کوڈ ا ث پترنگا کہ، و ہموکان ہندا خدر گورپٹ پیش تمارہ کہ اوٹنے ننے کنا ادیرہ ے خوتی تما کہ ننے کتے تین تون

فوٹوئی صحافت نا شرعی دنگ

اخبار تیان ہم دا وڑا انا اومیت کتنگ پاداری اس اف۔“ (نوائے وقت، راولپنڈی، 20 جولائی 1985ء) داڑسکان انت اس کہ نوشیہ کتنگا نے، اوصاف ت ناس اصول آتے موم آن 4۔ لعنت ہمو بندرخ آ ہرا گاریکی نا صفت نا وڑا ا ث خوک آ یا گڑوک آ ے جوڑ آتے جوڑ کیک، ہر ا خداوندنا خوک آکرود ے۔ داوے اسے ڈوک ے جاگہ اسے ٹی نصب کے۔ (استثناء، باب 27، آیت 15) حضرت موسیٰ آن پد حضرت عیسیٰ اسکان بنی اسرائیل نا کل عیک ہندا شریعت موسوی نارند ے دریر۔ او فہیان اسٹ اس ہم تینا جنل ے شریعت اس ا قو۔ ہندا سوب آن دا خیال کتنگ درست اف کہ یہود و نصاریٰ مصوری و جسم سازی نا پڑا آ بیوانت اس کہ کتنگ ے، اونا موکل اوٹنے اوقاف مذہب تسنے۔ یادا کہ اوقاف دا عمل ے اخلاقی اصول اسے آٹھویک ے۔ رانگی داوے کہ اوقاف کل وڑ خدا غان بغاوت یا شہوت آ تالان ارے۔ ہرانا بناعا بچ ے علمی و اخلاقی تگ اس ساری اف۔ بدبختی نا ہیبت اسے کہ ہندا نا نقل ے داسہ مسلاک ہم کتنگ ے، او ہم یہود و نصاریٰ نا ڈول ا ث دین و شریعت نا ہرمان آتے خیر خلک ے، و، رواداوا، حلال و حرام نارند ے دنگ آن خن تے ترکریو۔ حالانکہ اسلامی راج ائی شہیک مروک آ حالناک تے کن ایلی کس کہ اوکل غیر اسلامی راج ائی پیش تھوک حالناک آتیاں چپ و جتا مروہر۔

نوائے وقت انا سرشوکار مجید نظامی، صدر جمہضاء اعلیٰ نا ہشت سال نا دور ائی ایڈیو ٹی وی ٹی خبر آتیاں مست بسم اللہ خوانگ، آڈان، حدیث نبوی و

براہوئی بدل: برکت زیب

اسد وخت اس کسکہ دے ٹی نوائے وقت نا بانی شونا رحید نظامی تینا اخبار ائی اسد بے اصولی اسے ہم سکوک۔ وے داسہ نوائے وقت راولپنڈی نا شونا رگالی کارندہ غاک ہم ایلو ہندی اخبار تے ہر سائینا سنڈے ایڈیشن نا موم پنہ و گڈیکو بچے نا فوٹو شہیک کرفیر۔ حمید نظامی دا وڑ تینا ہماز ترد مس۔ پگہ خاوا اخبار راولپنڈی ایڈیشن نا انچارج شونکار آ نوشیہ کرے کہ اگہ فوٹو تیان بیدس اخبار نا شینکاری متنگ برجا سلنگ کپک، تو نی اخبار نا دفتر ے ہندا ہمو پچسات آک ایر، ہر اقا سوب آن خالق کنا نت نا کتڈ آن وقت ے ہم ہندن انگا حایت موم تروک ارے، کہ اونا ساری شونکار تینا اہلم آن چپ اسد دودا سے ٹی تران کرسا رگی آ اخبار نیازی نا فوٹو شہیک کتنگ کن ہیلہ چاکہ اوڈن پاسرے: ”نن بچ ے نیازی اسے نا فوٹو ے پیہر فوٹو شینکاری کن خواہندا رفن، وے دا گپ ہم ارے کہ بچ آ اخباری صنعت ائی فوٹو شہیک متنگ ے، و پیہر اسہ اخبار اس برہم شاز غسانڈوک ے، داہم مشکل ے گڑا سے۔ ای حکومت آن دا معاہدہ ے کتنگ نا ہم پارٹ کہ اگہ او تینا ”ڈیٹش پریس ٹرسٹ“ نا اخبار تیشی نیازی تا فوٹو تے شہیک کچنگ نا معاہدہ ے کے، تو نن ہم تینا اخبار ائی کتنگے، و ننے تینا ملک ائی ایڈیو والو خل کتنگے کہ اودے جہدہ کیو۔“ (اجبار، باب 26، آیت 1)

3۔ دن مف کہ گمراہ مرسا اسہ یوزا درو ش م اسے نا خوک ے بُت اسے تین کن جوڑ کیو۔ ہرا نا ڈیک اسر زینہ ی نیازی، یا ڈار نا اسہ سادار یا تہو ائی

نن کتنگ دنگ کن ہمو رخ ے پٹوئی تما کہ ہرا ژا ن بیدس او تین تون میت ے دنگ ا ث بے سہب مریرہ۔ اول سراٹ تو اوکل کل اوار مرسا کتے ہندا رے کتگرہ۔ چٹ کریرہ۔ اگہ اوکل کتے تین تون دنگ نا جت پت ے کریرہ ہم تو اوکل بھازی ا ث کتے آسانی ا ث گراہ دریرہ۔ وے کتے افسوز ے کہ ای تخیل آن بری ے بندرخ اس متنگ آن گڈ ہم دا فہیان گمان کتنگ ا ث۔ و دا کنا بخت ایمان ے کہ بندرخ انت اس سوچک اوڑتو ن ہندن مریمک۔ تو گواچی پڈا تا ہم زده ے ہجر اس جوڑ متنگ، متنگ کیک کنا کھو جوڑ مسنے۔ ہندا سوب ے کہ کنا ٹی ناگت و گمان ہمو اسٹ آ بندرخ آسلوک ے، ہر اکل آن مست کنا مژدہ خا جون ے خنو ے، و کنا مرک انا حوال ے تیوی خلق آسرکود ے۔ اگہ کہ ہمو بندرخ داڑے بنگ ا ث گواچی ہرے کرے تو اووے اونا سزا خلیس و ہمیم انا درو ش ا ث ملو۔ و ہرا وخت کہ کن تون ملگ کن دغت گامی پاڈو آتا تے شک تو کنا جون و پڈا آتا سڑوک آگند اودے خیر کیک، دا گند کیوک آٹمک انا گند آن چٹ ہم جتا مفرو۔ ہندن کہ دا گند اونا گرانز آتینی پتر بنگو، و تینا ایب کیب آچک خلوک نو اکھوک ے متنگ اسے آ کنا نت ہف، ہندا ژتو ن او گڈیکو پاڈو انت تخسا کھو نا جتبی سر مرو، و او گند ہندا خدر ترد مرو کہ تینا پتر قوم آڈو تیاں اسٹ اس ایلی تینا یوزا ا ث خوک آدرو، و تینا شہادت نا یا زری آہور تے، یا پتر قوم ہور جیت تینا باس نا خریک آتے ہندن بچ کرو۔ (برجا ء)

قادر عظم نارشار دا ناشر کتنگ نا درو ش م ا ث مروک آ گڈل درو بدل نا بابت درشان خیال کرسا اخبار نا اسلامی تشخص نا گرج انا کتڈا دا وڑا ا ث چکار کرے:

”جم وڑا ا ث ای بچ ے بدلی اس خیرہ، ڈرامہ دا تیشی و ایلو پروگرام تیشی فیشن، نیازی نا کاریم ا ث انگ ے یکس سبل ناڈول ا ث پانگے یا ٹریکشن نار د ا ث، ای دا بابت بچ ے اسلامی آب اس خیرہ۔ ننے اونا رد ا ث بدلی اس ختنگ۔ اسنے کہ دا اسہ نیازی اس اٹل ہمو وڑا ا ث نشان لہزہ، ہرا وڑ ا ث نیو یارک، لندن، یا پین ہندن انگا راج اسے نا ٹی وی آ نشان تہنگ، ہرا کنا در پدرا جوڑ ے۔

دار د ا ث تو نا خوک ا ہڈی ہنے، کہ نور بصیرت نا کاریم نا خوک آہم ارے، ایلو اخبار تیشی پین پین اسے نی مرو ے، نن تینا ٹی ایڈیشن ے بچ شہیت آتید، کس اس نے شہے کس اس چار شہے آتیک تے۔ وے ہیبت پد آن درسد والا مریمک، کہ دا اس اسکان ارے، گرج ا ث ہیبت انا ے کہ جم وڑا ا ث بدلی اس برے۔ دامت کہ جعد نا دے جعد ہم خواتنگے و یک شہے آچرچ آہم کار، ہراڑے مسلمان ے ہونئی اف۔“ (اشرو یو، روزنامہ وفاق، اصلاح معاشرہ نمبر)

ہراڑسکان کہ فوٹو نا تعلقہ داری ارے، شریعت محمدی ٹی دا دے شریعت موسیٰ ناڈول ا ث راتخنگ۔ بھارا نگا کپ سند، و متواتر لمعیٰ حدیث آتیاں دا کپ ارے کہ نبی گزی روح گڑا نا فوٹو تے جوڑ کتنگ و جتنگ ے حرام گوندانے۔ مولانا مفتی محمد شفیع مرحوم تینا رسالہ ٹی ”فوٹو نا شرعی ہرمان“ نا سرحال آ آنحضرت نا سی و یک حدیث نقل کرے، ہرا ٹی پست فوٹو جوڑ کتنگ و ارا تیشی فوٹو جتنگ ے حرام گوئنگ نا بابت اریر۔

